

เส้นทางการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการ

CAREER EDUCATION PATHWAYS OF THE DISABLED

◆ สถิตยพงษ์ มั่นหล้า

นิสิตปริญญาเอก สาขาวิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Satitpong Munlum

Ph.D Student Vocational Education of Kasetsart University, E-mail : satitpong.mu@dgc.ac.th

◆ วรณดี สุทธิธารกร

อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Wandee Sutthinarakorn

Vocational Education's Lecturer of Kasetsart University, E-mail : feduwdu@ku.ac.th

◆ อุทุมพร อินทจักร์

อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Autumporn Intajak

Vocational Education's Lecturer of Kasetsart University, E-mail : feduupi@ku.ac.th

Abstract

The present study aimed at examining the formal and informal vocational institutions on their provision of career education pathways for people with disabilities. A documentary analysis was applied to obtain the data related to learning and teaching process, including the qualitative data from in-depth interview with 16 school directors and instructors, 20 disabled students at Don Bosco Technological College, Redemptorist Vocational School for People with Disabilities and 9 Vocational Rehabilitation Centers. A content analysis was then employed with the qualitative data. The findings revealed that having a career, for the disabled, is the most important base of self-worth living in a society. They do not want a "sympathy" but rather an "understanding" from others regarding their disabilities. Therefore, they wish to be given a "chance" for a career and living their lives like other people. For them, a career opportunity can be a first-step exposure to "self-reliance", which is meaningful for living their lives in a society with dignity. The curricula can be a blueprint for a learning and teaching management provide for the disabled, wherein they will learn both vocational skills and social interaction skills. However, it is suggested that the classroom teaching media be used

the same with those for ordinary people in order to welcome them to a real world paralleled with a provision of medical, educational, vocational and social convalescence.

Keywords : Education Management, Career, Disabled People

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการจัดการศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาในระบบและนอกระบบในการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการ ข้อมูลกระบวนการจัดการเรียนการสอนใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และเก็บข้อมูลภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้อำนวยการและอาจารย์ผู้สอน จำนวน 16 คน นักเรียนคนพิการจำนวน 20 คน ณ วิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโก โรงเรียนอาชีวพระมหาไถ่ และ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ 9 แห่ง ข้อมูลที่ได้ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลการวิจัย พบว่า การมีอาชีพเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี คนพิการไม่ต้องการ “ความสงสาร” หากต้องการเพียง “ความเข้าใจ” ในความแตกต่างทางร่างกาย จึงขอเพียง “โอกาส” ที่เปิดทางให้คนพิการได้มีอาชีพและใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติ โอกาสในอาชีพจึงเป็นประตูแรกที่จะทำให้คนพิการสามารถ “พึ่งตนเองได้” ซึ่งการพึ่งตนเองมีความหมายต่อการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี หลักสูตรจะเป็นพิมพ์เขียวของการจัดการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้พิการได้เรียนรู้วิชาชีพและมีทักษะทางสังคมการจัดการเรียนการสอนใช้อุปกรณ์เช่นเดียวกับคนปกติเพื่อเตรียมความพร้อมสู่โลกแห่งความเป็นจริง โดยดำเนินควบคู่กับการฟื้นฟูด้านการแพทย์ ด้านการศึกษา ด้านอาชีพ และด้านสังคม

คำสำคัญ : การจัดการศึกษา อาชีพ คนพิการ

บทนำ

คนพิการจัดเป็นประชากรด้อยโอกาสกลุ่มหนึ่งที่ควรได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555: 31) โดยเน้นให้คนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนา และได้กำหนดให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสในสังคมควรได้รับโอกาสในการประกอบสัมมาอาชีพอย่างเท่าเทียม สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึง เข้าถึงทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ บนหลักการการยอมรับอย่างมีศักดิ์ศรี และลดช่องว่างในสังคม ความพิการมีความเชื่อมโยงกับความยากจนและการถูกกีดกัน โดยคนพิการมักถูกกีดกันและถูกเลือกปฏิบัติในตลาดแรงงานมากกว่าคนทั่วไป ด้วยเหตุผลนี้กลุ่มคนพิการจึงได้รับผลกระทบจากการไม่มีงานทำมากกว่าประชากรกลุ่มอื่น ๆ งานของคนพิการส่วนใหญ่จึงเป็นงานที่อยู่นอกระบบตลาดแรงงาน และเป็นงานที่ไม่น่าสนใจ ใช้ทักษะน้อย ได้ค่าตอบแทนต่ำ มีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพน้อยกว่า ที่สำคัญการใช้ทักษะในการทำงานมักมีระดับการใช้ฝีมือการทำงานที่ต่ำกว่าบุคคลอื่น

กระบวนการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบเป็นการให้โอกาสทางการศึกษาที่สำคัญแก่คนพิการ เพื่อสนับสนุนขีดความสามารถในการแข่งขันทางด้านทักษะฝีมือในตลาดแรงงาน รองรับสมรรถนะของคนพิการในการประกอบอาชีพ เสริมสร้างทักษะการเป็นผู้ประกอบการ และสร้างค่านิยมที่ดีแก่คนพิการได้ (แววดาว ทองเจิม, 2540 : 38) ด้วยเหตุนี้การศึกษาเส้นทางการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการจะมีส่วนพัฒนาให้คนพิการที่เข้ามาเรียนในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบมีคุณภาพ มีงานทำ และดำรงชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ตลอดจนสะท้อนความรู้สึกละและความต้องการศึกษาด้านอาชีพของคนพิการ และแนวคิดของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการ เพื่อที่นักอาชีวศึกษาหรือบุคคลที่มีส่วนในการจัดการเรียนการสอนสำหรับคนพิการ จะได้มีมุมมองสะท้อนความรู้สึกของคนพิการในการเรียนการสอนและเป็นแนวทางในการพัฒนาการสอนอาชีพที่สอดคล้องกับความต้องการของคนพิการเอง ให้คนพิการมีความสุขบนวิถีชีวิตของความผิดปกติทางร่างกายได้อย่างผาสุกในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเส้นทางการจัดการศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการ

การทบทวนวรรณกรรมและแนวคิด

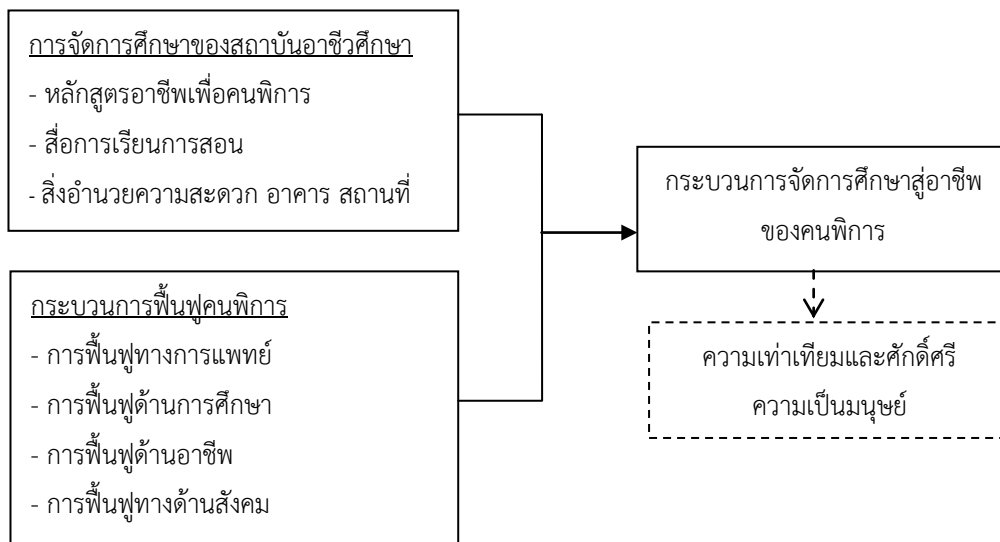
การให้ความช่วยเหลือแก่เด็กและคนพิการให้ได้รับสิทธิ โอกาส และบริการทางการศึกษาตามความสามารถ และเหมาะสมกับสภาพจำกัดทางร่างกาย ในรูปแบบของการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาสายอาชีพ การศึกษาสายสามัญ อุดมศึกษา ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ โดยการเรียนในโรงเรียนร่วมกับคนทั่วไป หรือการศึกษาพิเศษในโรงเรียนเฉพาะทาง เช่น โรงเรียนสอนคนตาบอด โรงเรียนสอนคนหูหนวก โรงเรียนสอนคนปัญญาอ่อน โรงเรียนสอนคนแขนขาพิการ เป็นต้น การศึกษาพิเศษนี้อาจจัดให้แก่เด็กที่เจ็บป่วยเรื้อรังและต้องเข้ารับการรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์โดยใช้ระยะเวลายาวนานในโรงพยาบาล ตลอดจนจัดการศึกษานอกโรงเรียน โดยมีรูปแบบการเรียนร่วมกับคนทั่วไป หรืออาจจัดเฉพาะคนพิการ ในหลักสูตรของการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ตอนปลาย และประกาศนียบัตร หรือหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายอาชีพ รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัยอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยจัดให้แก่คนพิการที่ขาดโอกาสทางการศึกษาในครอบครัวและชุมชน เข้าสู่กระบวนการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาดังกล่าว และการนำไปสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพ และสังคมเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองได้ของคนพิการอย่างยั่งยืน (รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา, 2545)

ปัจจุบันคนพิการได้รับโอกาสและการยอมรับจากสังคมที่เปิดกว้างให้เข้าร่วมทำงานกับคนปกติทั้งในหน่วยงานของภาครัฐและเอกชนด้วยศักยภาพและความรู้ความสามารถของคนพิการที่มี โดยเฉพาะความมุ่งมั่นตั้งใจในการที่จะช่วยเหลือตนเอง ทำให้ผลงานที่ออกมาทัดเทียมหรือมากกว่าคนปกติทั่วไป แต่สิ่งที่จะ

ทำให้คนพิการมีโอกาสหรือมีพื้นที่ในการประกอบอาชีพก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยใน หลาย ๆ ด้านประกอบกัน เช่น การเปิดโอกาสให้คนพิการได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมและประกอบอาชีพร่วมกับคนปกติทั่วไป ไม่ดูถูกหรือ ดูหมิ่นความสามารถของคนพิการทั้งที่ยังไม่มีโอกาสได้เห็นผลงานหรือความสามารถของคนพิการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตัวคนพิการเองว่าจะแสดงศักยภาพให้สังคมได้รู้ ได้เห็นหรือยอมรับมากน้อยเพียงใด สิ่งสำคัญที่คนพิการ ควรตระหนักคือการพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสามารถ ว่าสามารถทำงานได้ใกล้เคียงกับคนปกติมากที่สุด (จินตนา สารุพันธุ์, 2547: 27-28) และจากการศึกษาของ Bowles (1996) ได้ศึกษาพบว่า คนพิการมีความต้องการเช่นบุคคลทั่วไป ถูกปฏิบัติจากสังคมและครอบครัว อย่างปกติ โดยมีความต้องการรักษาสมรรถภาพให้คงอยู่ในครอบครัว และมีการให้โอกาสในการทำงานกับคน พิการ ซึ่งจะทำให้คนพิการมีความสามารถในการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงตนเองและครอบครัว ทำให้เกิด ความภาคภูมิใจและรับรู้ว่าคุณค่าตนเองเป็นส่วนที่เติมเต็มได้ ไม่ใช่เป็นส่วนเกินอย่างที่เคียดแค้นโดยทั่วไป สอดคล้อง กับ Abraham (1957: 459) ที่พบว่า การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพได้เช่น คนปกติทั่วไป และสามารถปรับตัวดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ในฐานะที่เป็นมนุษย์เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป ส่งเสริมการพึ่งพาตนเองและเอื้ออำนวยให้คนพิการมีส่วนร่วมและได้รับสิทธิต่าง ๆ โดยเฉพาะการฟื้นฟู สมรรถภาพ เพื่อให้ไม่มีความแตกต่างจากบุคคลทั่วไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษาเอกสาร ผู้วิจัยได้เสนอรายละเอียดไว้ในกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในด้านการจัดการศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษา

และกระบวนการฟื้นฟูคนพิการ เพื่อนำไปสู่กระบวนการจัดการศึกษาสู่อาชีพของคนพิการ กับผู้อำนวยการ และอาจารย์ผู้สอน จำนวน 16 คน นักเรียนคนพิการจำนวน 20 คน จนข้อมูลอ้อมตัว แหล่งข้อมูลที่ได้จากการ สัมภาษณ์ คือ สถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบ ได้แก่ วิทยาลัยเทคโนโลยีดอนบอสโก และโรงเรียนอาชีว พระมหาไถ่ สำหรับสถาบันอาชีวศึกษานอกระบบ คือ สถานฟื้นฟูอาชีพ คนพิการ 9 แห่ง ได้แก่ ศูนย์ฟื้นฟู อาชีพคนพิการพระประแดง ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการขอนแก่น ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการบ้านทองพูนเผ่าพันธ์ ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหายดฝน ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการภาคใต้ ศูนย์บริการสวัสดิการสังคมเฉลิมพระ ชนมพรรษา 5 รอบลพบุรี ศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการหนองคาย สถานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการตะวันออก เฉียงเหนือ และศูนย์พัฒนาอาชีพคนพิการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ตรวจสอบข้อมูลด้วยหลักทฤษฎีและข้อมูลจากการ สัมภาษณ์ และสรุปแนวคิดตามหลักการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อสะท้อนความจริงที่ได้จากการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

การจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการมีเส้นทางที่มุ่งพัฒนาความรู้ ทักษะชีวิต และการฟื้นฟูสู่สังคม ผ่านกระบวนการจัดการศึกษา มีดังต่อไปนี้

1. การมีอาชีพเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี คน พิการไม่ต้องการ “*ความสงสาร*” หากต้องการเพียง “*ความเข้าใจ*” ในความแตกต่างทางร่างกาย จึงขอเพียง “*โอกาส*” ที่เปิดทางให้คนพิการได้มีอาชีพและใช้ชีวิตเช่นเดียวกับคนปกติ โอกาสในอาชีพจึงเป็นประตูแรกที่จะ ทำให้คนพิการสามารถ “*พึ่งตนเองได้*” ซึ่งการพึ่งตนเองมีความหมายต่อการดำรงอยู่ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรี
2. หลักสูตรที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในสถาบันอาชีวศึกษาในระบบมีจุดมุ่งหมายสำคัญคือสร้าง โอกาสทางวิชาการและวิชาชีพ เพื่อให้ผู้พิการได้ดำรงชีวิตในสังคมเช่นคนปกติ การจัดการเรียนการสอน แบ่งเป็นวิชาสามัญ ได้แก่ รายวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาต่างประเทศ ส่วนในวิชาชีพเน้นการปฏิบัติโดยแบ่งตามความถนัดและความสนใจ เช่น รายวิชาการพิมพ์ และคอมพิวเตอร์ เป็นต้น การจัดการศึกษาในระบบ เมื่อสำเร็จการศึกษาผู้เรียนคนพิการจะได้วุฒิ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ใช้เวลาในการเรียน 2-3 ปี ส่วนผู้สำเร็จการอาชีวศึกษานอก ระบบจะได้ประกาศนียบัตรรับรองการฝึกอบรม เช่น ช่างตัดผม นวดแผนไทย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างตัดเย็บ เครื่องหนัง ใช้ระยะเวลาในการศึกษาประมาณ 6-12 เดือน ปลายทางสุดท้ายที่ตรงกันของการจัดการศึกษาใน ระบบและนอกระบบคือ “*มุ่งศักดิ์ศรีและคุณค่าความเป็นมนุษย์*” ภายใต้โอกาสของความเท่าเทียมที่ สถานศึกษาจัดให้ โดยอาจารย์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดหลักสูตรการเรียนอาชีพสำหรับคนพิการ ได้ให้ทรรศนะที่ สำคัญว่า “*การจัดหลักสูตรที่เปิดสอนสำหรับคนพิการไม่ว่าสถาบัน ไດ ๆ ผมเชื่อว่าทุกคนตระหนักและ มองเห็นตรงกันว่า คนพิการควรได้รับโอกาสและความเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในการศึกษาและการประกอบ*

อาชีพ” หน้าที่ของหลักสูตรคือการเป็นพิมพ์เขียวของการสร้างโอกาสให้คนพิการได้เพิ่มพูนความรู้ความสามารถในวิชาการและมีทักษะอาชีพเพื่อเป็นพื้นฐานในการดำรงตนในสังคมได้อย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ปกติสุข

3. สื่อการเรียนการสอนมีบทบาทในการเรียนเสริม หรือสอนซ้ำให้กับผู้เรียนที่เรียนล่าช้าหรือเรียนไม่ทันกลุ่ม ส่วนสิ่งอำนวยความสะดวก และเครื่องมือและอุปกรณ์การทำงานมีลักษณะเดียวกันกับบุคคลปกติทั่วไป เพราะเล็งเห็นว่าในสังคมแห่งการทำงานไม่มีอุปกรณ์ที่เอื้อประโยชน์ให้กับคนพิการมากนัก ดังนั้นคนพิการจึงต้องเรียนรู้การใช้อุปกรณ์ เครื่องมือต่าง ๆ เช่นเดียวกับสังคมภายนอก เพราะเมื่อคนพิการจบการศึกษาแล้วคนพิการจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมมากกว่าที่สังคมจะปรับตัวเข้าหาคนพิการ เห็นได้จากการแสดงความคิดเห็นของอาจารย์ท่านหนึ่งว่า “หากโรงเรียนใช้เครื่องมือหรืออำนวยความสะดวกให้คนพิการทุกอย่าง ลองคิดว่าเมื่อคนพิการเรียนจบไปเขาจะใช้ชีวิตอย่างไรในสถานประกอบการ” ซึ่งคนพิการได้แสดงความคิดเห็นที่สอดคล้องดังนี้ “โลกความจริง กับโลกในโรงเรียนมันต่างกัน ถ้าพวกเราไม่รู้จักลำบากในการใช้อุปกรณ์การเรียนที่เหมือนคนปกติก่อน ความสบายก็จะมาหาพวกเราไม่ได้เหมือนกัน” ด้วยเหตุนี้การจัดการเรียนการสอนในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ นอกจากมุ่งให้คนพิการมีความรู้และทักษะการทำงานแล้ว ยังมุ่งปลูกฝังให้คนพิการสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมได้ในระยะยาว

4. การดำเนินงานฟื้นฟูอาชีพสำหรับคนพิการของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ได้มีภารกิจที่สอดคล้องกันคือ มุ่งพัฒนาคคนพิการให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุขทั้งทางร่างกายและจิตใจ การดำเนินงานเพื่อจัดการฟื้นฟูฝึกอบรมอาชีพสำหรับคนพิการจึงครอบคลุมประเด็นทั้ง 4 ด้านดังต่อไปนี้

4.1 การฟื้นฟูทางการแพทย์ ได้ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ให้มีการตรวจสภาพความพร้อมของคนพิการ พร้อมทั้งขอคำแนะนำแก้ไขปัญหาคคนพิการตั้งแต่เริ่มเรียน โดยจะส่งผู้เรียนไปยังโรงพยาบาลต่าง ๆ ในท้องที่ของสถานศึกษาแต่ละท้องถิ่น และในแต่ละภาคเรียนจะมีแพทย์และพยาบาลมาทำการตรวจเบื้องต้นให้กับผู้เรียนด้วย หรือหากเกิดการเจ็บป่วยก็จะมีคนส่งตัวผู้เรียนไปยังสถานพยาบาลที่อยู่ใกล้ พบว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่มาจากต่างจังหวัดยังไม่เคยได้รับการฟื้นฟูทางการแพทย์มาก่อน ดังนั้นภารกิจของสถาบันการศึกษาทุกหน่วยงานต้องปรับสภาพและแก้ไขสภาพคคนพิการ ตามความเหมาะสมกับสภาพคคนพิการ ของแต่ละประเภท

4.2 การฟื้นฟูด้านการศึกษา เนื่องจากการศึกษาเป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตมนุษย์ทุกคน คนพิการจำเป็นต้องได้รับการศึกษาเช่นคนปกติทั่วไป ผู้เรียนที่เข้ามาเรียนที่มีการศึกษาน้อย แม้ว่าจะได้รับการฝึกอาชีพจนมีความสามารถจะไปประกอบอาชีพได้ แต่เมื่อเข้าสู่ระบบการทำงานจะมีปัญหาในระยะยาว เพราะมีวุฒิการศึกษาต่ำ สถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบจึงได้นำการศึกษานอกโรงเรียนเข้ามาสอนเสริมในวันหยุด และบางวิชาบรรจุอยู่ในหลักสูตรควบคู่ไปกับการเรียนการสอนตามปกติด้วย การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการศึกษาจึงเป็นการสนับสนุนให้คนพิการที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ได้พัฒนาศักยภาพของตนเองสามารถนำความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงตนเองและครอบครัว นอกจากนี้ยังเป็นวิธีที่จะสานต่อจาก

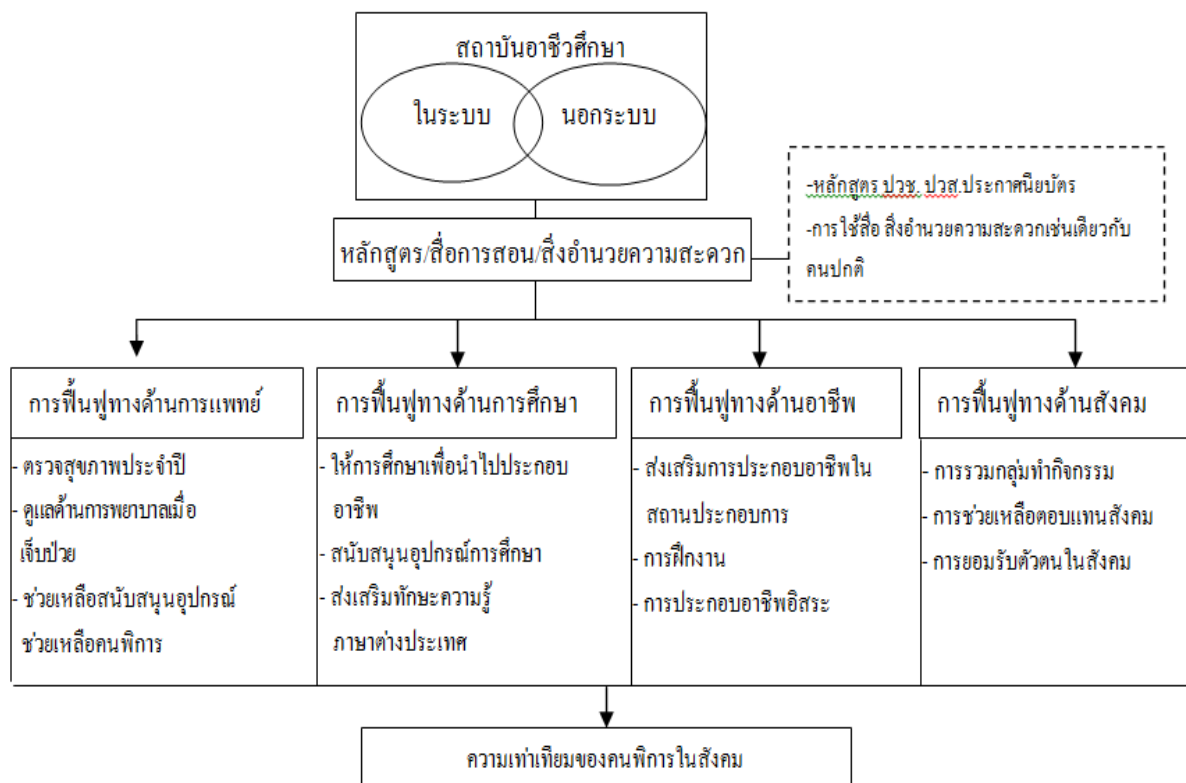
การฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์ นำไปสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพทางด้านอาชีพ และสังคมเพื่อนำไปสู่การพึ่งพาตนเองของคนพิการได้อย่างถาวร

4.3 การฟื้นฟูด้านอาชีพ การส่งเสริมด้านอาชีพถือเป็นกิจกรรมหลักในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ เพราะเป็นการฝึกอาชีพให้แก่ผู้เรียนเพื่อนำความรู้เหล่านั้นไปประกอบอาชีพได้จริง ทั้งในรูปแบบขององค์กร หรือการประกอบอาชีพส่วนตัว ดังนั้นจึงต้องมีการพัฒนาหลักสูตรให้ทันกับความต้องการของตลาดแรงงานอยู่เสมอ เพื่อให้คนพิการมีความรู้ ความสามารถในการสาขาวิชาชีพใดวิชาชีพหนึ่ง ให้สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัว รวมทั้งสามารถทำประโยชน์ให้กับสังคม มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี มีสิทธิเสรีภาพเช่นเดียวกับคนทั่วไป เกิดความภาคภูมิใจ พัฒนาศักยภาพจนสามารถประกอบอาชีพอิสระได้ในอนาคต

4.4 การฟื้นฟูด้านสังคม ในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมของคนพิการหรือกิจกรรมเพื่อคนพิการหรือผู้ยากไร้ มีการจัดกิจกรรมให้คนพิการได้รวมกลุ่มกัน ทำให้คนพิการรู้สึกว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญ สามารถให้ความช่วยเหลือสังคมได้ การฟื้นฟูด้านสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญของสถาบัน การศึกษา ที่ทำให้คนพิการยอมรับและเข้าใจสภาพปัญหาของตนเองทั้งร่างกายและจิตใจ นำไปสู่การดำรงชีวิตอยู่อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่เป็นจริง

5. การจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการในสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ที่สะท้อนความสำเร็จของคนพิการ คือ “กระบวนการจัดการศึกษาเพื่ออาชีพ” เพราะมีความสำคัญต่อการวางรากฐานชีวิตทางการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการ ช่วยเสริมสร้างพลังความสามารถในการวางแนวทางชีวิตคนพิการไปสู่ความสุข ความสำเร็จ ตามศักยภาพของคนพิการแต่ละบุคคล สถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบมีบทบาทและอิทธิพลต่อชีวิตรวมถึงโอกาสเข้าสู่ตลาดแรงงานของคนพิการ ตลอดจนช่วยฟื้นฟูไม่给人พิการมีสภาพความพิการซ้ำซ้อนมากขึ้น คุณลักษณะที่พึงประสงค์สำคัญที่สถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบส่งเสริมคนพิการ คือ ความรู้ความสามารถทางวิชาการ/วิชาชีพ คุณธรรม จริยธรรม มนุษยสัมพันธ์ ภาวะทางด้านสุขภาพ ใฝ่เรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น ใฝ่เรียนรู้ และมีความรับผิดชอบต่อนาน เพราะคุณลักษณะที่พึงประสงค์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ทำให้คนพิการสามารถทำงานในสถานประกอบการได้อย่างเป็นปกติสุข มีความเจริญรุ่งเรือง ก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เนื่องจากงานมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับคนพิการในการแสดงออกถึงความสามารถ หรือศักยภาพของคนพิการสู่สายตาของสังคม เพราะการทำงานจะทำให้คนพิการมีรายได้เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว และยังมีความสำคัญในแง่ของ “ศักดิ์ศรี” สร้างความภาคภูมิใจ ความเชื่อมั่นในตัวเองของคนพิการให้เป็นที่ยอมรับของสังคม

จากการดำเนินงานกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่ส่งผลต่อความเท่าเทียมของคนพิการ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 แสดงผลการดำเนินงานที่สอดคล้องระหว่างสถาบันอาชีวศึกษาในระบบและนอกระบบ

อภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้มุ่งศึกษากระบวนการจัดการศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาในระบบและนอกระบบ เพื่อให้คนพิการประสบความสำเร็จ และมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกับบุคคลอื่นในสังคม การจัดการศึกษาของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในการจัดการศึกษาเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการยังมีอุปสรรคและปัญหาซึ่งกีดขวางความสำเร็จในการเข้าสู่กระบวนการศึกษาของคนพิการ จากการประมวลผลพบว่าเส้นทางการเข้าสู่อาชีพของคนพิการผ่านกระบวนการศึกษาควรดำเนินการเพื่อส่งเสริมสนับสนุนให้คนพิการเข้าสู่เส้นทางการศึกษาเพื่ออาชีพที่มั่นคงในอนาคต ดังนี้

1. หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนด้านอาชีพสำหรับคนพิการ ควรรวมพลังระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กร ชุมชน องค์กรคนพิการ ผู้ปกครองคนพิการ และองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดการประสานความร่วมมือและสนับสนุนการดำเนินการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทุกระบบและครบวงจร มีการส่งเสริมพัฒนาระบบการทำงานร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อคนพิการเข้าสู่กระบวนการทางการศึกษาจะมีความเชื่อมั่นในตัวเองจะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากได้รับการส่งเสริมประสบการณ์โดยตรงในสังคมของสถาบันการศึกษา ตลอดจนตัวอย่างของความพิการที่หลากหลายในสถาบันการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบที่ประสบความสำเร็จในการใช้ชีวิต สิ่งเหล่านี้เป็นแรงผลักดันสำคัญที่เกิดขึ้นในการเปลี่ยนแปลงคนพิการให้กล้าเผชิญสู่สังคมภายนอกได้อย่างมั่นใจ การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มุ่งเน้นโอกาสทางการศึกษาที่

เท่าเทียมกัน ทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และตามอัธยาศัยต่อเนื่องตลอดชีวิต โดยยึดหลักการการศึกษาเพื่อปวงชนที่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 (ราชกิจจานุเบกษา, 2550) ที่บัญญัติไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี รัฐจัดไว้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่อง ถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคลจะกระทำมิได้ นั่นหมายความว่า ประชาชนคนไทยทุกคนมีสิทธิเสมอกันทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไม่ว่าจะยากดีมีจน หรือสภาพร่างกายพิการ โดยรัฐต้องจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก และความช่วยเหลืออื่นทางการศึกษาตามที่ได้บัญญัติไว้ตามกฎหมาย เพื่อให้คนพิการได้เข้าถึงการศึกษาเพื่อพัฒนาอาชีพ เพิ่มศักยภาพได้อย่างเท่าเทียมกับบุคคลปกติทั่วไปในสังคม

2. สื่อการเรียน และสิ่งอำนวยความสะดวก แม้ว่าสถาบันการศึกษามีความพยายามในการฝึกให้คนพิการช่วยเหลือตนเอง และใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ต่าง ๆ แต่พบว่าสังคมภายนอกกลับพยายามค้นหาวิธีในการสร้างอุปกรณ์อำนวยความสะดวกบางประเภทให้กับคนพิการ ซึ่งเท่ากับเป็นการหยุดยั้งพัฒนาการการฟื้นฟูด้านต่าง ๆ ของคนพิการลงโดยไม่รู้ตัว ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนการฟื้นฟูหรือช่วยเหลือคนพิการควรตระหนักว่า “ไม่สามารถสร้างเครื่องมืออำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เพียงพอกับความต้องการของคนพิการทุกคน” และควรตระหนักเป็นอย่างยิ่งว่ากระบวนการฟื้นฟูคนพิการด้วยเครื่องมือและอุปกรณ์ที่มีอยู่ในสังคมทั่วไปเป็นความยั่งยืนที่จะช่วยให้คนพิการเข้าถึงการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ได้สะดวกและพอเพียงต่อความต้องการของคนพิการ

3. การเข้าสู่อาชีพของคนพิการเป็นสิ่งสำคัญ หลังจากที่คนพิการจบการศึกษา หากคนพิการได้งานทำตรงกับความสนใจและความถนัดในอาชีพหรือสิ่งที่ได้ร่ำเรียนมาจะเป็นพลังชีวิตให้คนพิการได้ยืนหยัดบนสังคมอย่างมั่นคง (สุรพล ปธานวนิช และคณะ, 2541) แต่สมรรถนะสำคัญที่ทำให้คนพิการมีอาชีพได้ขึ้นอยู่กับกระบวนการจัดการเรียนการสอนของสถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบในการขัดเกลาคนพิการให้มีสมรรถนะสำคัญทางวิชาชีพตามที่สถานประกอบการต้องการ เพราะทำให้คนพิการมีโอกาสเข้าสู่สถานประกอบการได้มากขึ้น รวมถึงเป็นแรงงานที่มีคุณภาพและมีโอกาสต่อรองรายได้ ทำให้คนพิการมีความมั่นใจในชีวิตเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เส้นทางของกระบวนการจัดการเรียนการสอนเพื่อเข้าสู่อาชีพของคนพิการ ควรมีการพัฒนาปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนที่ตรงกับความต้องการของสถานประกอบการ สถาบันอาชีวศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ ควรมีการวิเคราะห์แนวโน้มในตลาดแรงงานว่าต้องการแรงงานประเภทใดบ้าง และแรงงานที่ต้องการนั้น มีงานอะไรบ้างที่คนพิการสามารถเข้าไปสู่สถานประกอบการได้ เพื่อให้คนพิการมีทางเลือกในการเข้าสู่ตลาดแรงงานอย่างมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น

2. ด้านการใช้สื่อการเรียนรู้ และสิ่งอำนวยความสะดวก การประชาสัมพันธ์ในสังคมยุคใหม่มีช่องทางที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อให้สังคมเข้าใจถึงกลไกในกระบวนการฟื้นฟูด้านต่าง ๆ ของคนพิการในเชิงประจักษ์ ควรมีการประชาสัมพันธ์ช่องทางการช่วยเหลือคนพิการกับสังคมภายนอกให้ทราบว่าคนพิการควรมีกระบวนการเรียนรู้รู้อย่างไรบ้าง เพื่อให้สังคมโดยทั่วไปเข้าใจและมีมุมมองเดียวกับสถาบันการศึกษาในการช่วยพัฒนาและฟื้นฟูคนพิการ เมื่อคนพิการกลับเข้าสู่สังคม

3. ข้อเสนอแนะต่อภาครัฐ ควรกำหนดกฎหมายหรือพระราชบัญญัติที่ส่งเสริมให้คนพิการเมื่อเข้าสู่สถานประกอบการแล้วมีความมั่นคงต่อการทำงานเพิ่มมากขึ้น เพราะยังมีคนพิการอีกจำนวนมากเมื่อเข้าสู่สถานประกอบการแล้วยังถูกจ้างในตำแหน่งงานชั่วคราวทำให้ความมั่นคงในหน้าที่การงานไม่มั่นคง รวมถึงให้การสนับสนุนด้านงบประมาณด้านอุปกรณ์ เครื่องมือ ที่ทันสมัยสอดคล้องกับความต้องการของคนพิการและสถานประกอบการ เพื่อให้คนพิการมีศักยภาพเพียงพอในการทำงานในอนาคต

บรรณานุกรม

- จินตนา สารพันธุ์. (2547). **แนวทางการพัฒนาอาชีพอิสระของคนพิการในชุมชน: กรณีศึกษาจังหวัดนครปฐม**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารและนโยบายสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รังสิมา วิวัฒน์วงศ์วนา. (2545). **คุณภาพชีวิตของคนพิการทางการได้ยินที่ประกอบอาชีพอิสระ**. วิทยานิพนธ์พัฒนาแรงงานและสวัสดิการมหาบัณฑิต สาขาสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). เล่มที่ 124. ตอนที่ 61 ก, หน้า 8.
- แววดาว ทองเจิม. (2540). **การมองตนเองและโลกทัศน์ของเด็กพิการตาบอด: ศึกษากรณีเด็กในโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร**. วิทยานิพนธ์มานุษยวิทยามหาบัณฑิตสาขามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรพล ปธานวนิช และคณะ. (2541). **ชีวิตการทำงานของลูกจ้างพิการในประเทศไทย**. สาขาพัฒนาแรงงานและสวัสดิการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Abraham K. and Greenhaus, Jeffrey H. and Trwin, Badin J. (1957). "Personnel attitudes and motivation." **Annual Review of Psychology** 28: 175-196.
- Bowles, Weddy Lyn. (1996). **Quality of Life of Adults with Spina bifida: an Issue of Equality Australia**. Doctor of Philosophy Thesis in Faculty of Arts and Social Science. University of New South Wales.

นายสตีลพงษ์ มั่นหล้า วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์ เพื่อพัฒนาชุมชน มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปัจจุบันกำลังศึกษาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำสาขาวิชาการจัดการครัวและศิลปะการประกอบอาหาร คณะอุตสาหกรรมบริการ วิทยาลัยดุสิตธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรรณดี สุทธิสารกร วุฒิการศึกษา ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาอาชีวศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ดร.อุทุมพร อินทจักร์ วุฒิการศึกษา ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง อาจารย์ประจำภาควิชาอาชีวศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์